

Asia: VN/8868/2019

Lausuntopyyntö: Uusimaa-PKS-Helsinki sote-erillisselvityksen loppuraportti

Lausunnonantajan lausunto

- 1. Ottaako raportissa esitetty malli riittävässä määrin huomioon alueen erityispiirteet sosiaali- ja terveydenhuollossa?**

kyllä pääosin [Uudenmaan erityispiirteitä sosiaali- ja terveydenhuollon järjestämisen näkökulmasta ovat olennaisesti suurempi kokonaisväestömäärä, vieraskielisen väestön suuri määrä ja väestönkasvun ennuste mm. Helsingissä, joka poikkeaa muusta maasta.]

- 2. Ottaako raportissa esitetty malli riittävässä määrin huomioon alueen erityispiirteet pelastustoimessa?**

kyllä pääosin

- 3. Mahdollistaako esitetty erilliskäytös malli pääsyn tarpeenmukaisten ja riittävien sote-palvelujen piiriin paremmin kuin yhden alueellisen järjestäjän malli?**

kyllä

- 4. Mahdollistaako erilliskäytös yhteen sovitettujen asiakaskohtaisten perustason sote-palvelukokonaisuuksien toteutumisen alueella paremmin kuin yhden alueellisen järjestäjän malli?**

kyllä

- 5. Mahdollistaako erilliskäytös erikoistason palvelujen toteutumisen alueella paremmin kuin yhden alueellisen järjestäjän malli?**

kyllä

- 6. Mahdollistaako erilliskäytös perus- ja erikoistason sosiaali- ja terveyspalvelujen toiminnallisen integraation alueella?**

ei pääosin

7. Esityksen mukaisesti erikoissairaanhoidon järjestämisvastuu olisi yleisesti ja ensisijaisesti itsehallinnollisilla alueilla, HUSin järjestämisvastuu lakiin perustuvaa ja järjestämissopimuksella sovittavaa vastuuta. Onko raportissa kuvattu ratkaisu mielestänne sote-palvelujen järjestämisen näkökulmasta sekä hallinnollisesti ja HUSin omistajaohjauksen näkökulmasta toteuttamiskelpoinen ja turvaako se sote-palvelujen järjestämisen alueella?

kyllä pääosin [Tulevassa Uudenmaan ratkaisussa esitettyjen maakuntien ja Helsingin on tarkoitus vastata perusterveydenhuollosta, sosiaalipalveluista ja osasta erikoissairaanhoidosta. HUS:n tehtäväksi jäisi esityksen mukaan osa erikoissairaanhoidosta. Ratkaisu sinällään olisi erilainen kuin muualla maassa. Palveluiden yhteensovittaminen perusterveydenhuollon ja erikoissairaanhoidon välillä jää vajaaksi, toisin kuin muualla maassa. Tässä mallissa perusterveydenhuollon ja erikoissairaanhoidon integraatio toteutuu huonommin, koska palveluista vastaavat eri organisaatiot. Palvelujen yhteensovittaminen tuleekin varmistaa uudistuksen edetessä. Samalla on huomioitava, että tämä työnjako voi osoittautua ajan saatossa haastavaksi. HUS toimijalle jää esityksen mukaan paljon erikoissairaanhoidosta, vaikka erikoissairaanhoidon järjestämisvastuu tulisi maakunnille. Osa tehtävien järjestämisvastuusta siirtyy lailla annettuna (päivystys, ensihoito, varautuminen, tutkimus, koulutus ja opetus) tai maakuntien kanssa yhteisellä sopimuksella HUS:lle. Näitä vaikutuksia on haastava arvioida tässä vaiheessa, mutta ne tulee arvioida jatkossa. Laissa tulee olla selkeä kirjaus tehtävänjaosta ja siitä mistä maakunnat ja HUS voivat sopia ja turvata se, ettei synny katvealueita ja kustannusten nousua. Olennaista ihmisten näkökulmasta on se, että perusterveydenhuolto ja erikoissairaanhoido toimivat saumattomasti apua tarvitsevan yksilöllisistä tarpeista käsin. o ei pääosin]

8. Turvaako erilliskeskitys sote-palvelujen järjestämiselle riittävän kantokykyiset alueet?

kyllä pääosin [Itä-Uusimaa jää pieneksi.]

9. Turvaako erilliskeskitys asukkaiden osallistumis- ja vaikuttamismahdollisuuksien toteutumisen?

kyllä pääosin

10. Toteutuuko demokratia erilliskeskityksessä perustuslain edellyttämällä tavalla? (ks raportin luku 3) Jos ei, niin miten esityksen asukkaiden osallistumis- ja vaikuttamismahdollisuuksia voitaisiin vahvistaa?

Järjestöjen ja julkisen vallan kumppanuutta ja kansalaisten osallisuutta on vahvistettava kehittämistyössä ja asiakkaan kuulemisessa.

11. Toteutuuko palvelujen yhdenvertaisuus esitetyssä mallissa paremmin kuin yhden järjestäjän mallissa?

kyllä pääosin [Ihmisen, asukkaan, potilaan ja asiakkaan näkökulmasta olennaista on laadukkaat ja saavutettavat palvelut, joihin pääsee yksilöllisen tarpeen mukaisesti, oikea-aikaisesti ja yhdenvertaisesti asuinpaikasta riippumatta. Neljän maakunnan ja Helsingin on huomioitava ja huolehdittava siitä, että ihmiset pääsevät hoidon, hoivan ja palvelujen äärelle yksilöllisten tarpeidensa mukaisesti ja oikea-aikaisesti. Perusterveyden- ja sosiaalihuollon palvelujen tulee olla saavutettavia ilman ihmisten ”juoksuttamista” eri toimijoiden välillä. Hyvin toimivat peruspalvelut ennaltaehkäisevät myös kalliimpien erityispalveluiden tarvetta ja vähentävät inhimillistä kärsimystä. Kuitenkin neljän maakunnan ja Helsingin -mallissa joudutaan rakentamaan erilliset toiminnot ja järjestämisen osaamista. Tästä näkökulmasta myös moninkertainen hallinto voi aiheuttaa päällekkäisiä kustannuksia verrattuna yhden järjestäjän malliin.]

12. Mahdollistaako erillisratkaisu kielellisten oikeuksien toteutumisen alueella paremmin kuin yhden järjestäjän mallissa?

kyllä pääosin [Aluejako sinällään ei turvaa kielellisten oikeuksien toteutumista vaan se vaatii erillisiä ratkaisuja.]

13. Millä toimenpiteillä ja missä palveluissa kielellisiä oikeuksia voitaisiin vahvistaa?

Huomioita on kiinnitettävä ruotsin kieltä osaavan henkilöstön saatavuuteen alueilla, joissa ruotsinkielisten suhteellinen osuus väestössä on alle 30 prosenttia (mm. Kerava). Paljon ja monialaisesti palveluja tarvitsevan kohtaaminen omalla kielellä on keskeistä. Se edistää heidän kuntoutumistaan, arjessa selviytymistään ja toimintakyvyn ylläpitämistä.

Toimivien ruotsinkielisten palveluketjujen kehittämiseksi ja ruotsinkielisen henkilöstön saatavuuden parantamiseksi erityispalveluissa vaaditaan usein yhden alueen väestöä laajempi väestöpohja. Siksi on mahdollistettava aluerajoja ylittävää yhteistyötä tiettyjen ruotsinkielisten erityispalvelujen järjestämisessä ja kannustettava itsehallintoalueita tällaiseen yhteistyöhön.

SOSTE korostaa sitä, että ruotsinkielisten palveluiden turvaamisen ohella on huomioitava erityisryhmien, kuten eri vammaisryhmien, tarpeet sekä myös muiden kieli- ja kulttuurivähemmistöjen tarpeet. Kielellisten oikeuksien turvaamisen ohella palveluiden esteettömyys ja saavutettavuus on turvattava kaikille.

Kielellisten oikeuksien toteutumisessa viittomakieltä käyttävien kohdalla tulee huomioida viittomakielilaki (359/2015). Sen 3 § velvoittaa viranomaisia toiminnassaan edistämään viittomakieltä käyttävän mahdollisuuksia käyttää omaa kieltään ja saada tietoa omalla kielellään.

14. Millaisia vaikutuksia arvioitte erillisratkaisulla olevan osana hallituksen linjaamaa valtakunnallista kokonaisratkaisua?

kts. 16.

15. Ehdotuksia itsehallinnollisten alueiden nimiksi?

-

16. Muut vapaamuotoiset huomiot loppuraportista

SOSTE korostaa, että sosiaali- ja terveydenhuollon palveluiden yhdenvertaisen saatavuuden ja saavutettavuuden, hyvinvointi- ja terveyserojen kaventamisen sekä kustannusten hillinnän kannalta on tärkeää, että sosiaali- ja terveydenhuollon uudistuksessa edetään pikaisesti. Tämän Uusimaa-PKS-Helsinki erillisselvityksen ratkaisuun pääsy on olennaista uudistuksen eteenpäin saattamiselle.

Tässä erillisratkaisussa, kuten kaikessa soteuudistuksessa tehtävässä uudistuksessa on huolehdittava sosiaali- ja terveyspalveluiden ja hyvinvoinnin ja terveyden edistämisen yhdyspinoista ja sosiaali- ja terveysjärjestöt otetaan huomioon yhtenä tärkeänä voimavarana. Järjestöjen osallisuus ja mukaanotto tähän Uudenmaan alueelliseen, mutta myös valtakunnalliseen sote-uudistustyöhön on varmistettava. Järjestöjen hyte-toiminnot tulee tunnistaa osaksi palvelupolkuja ja turvata järjestöjen toimintaedellytykset muuttuvassa toimintaympäristössä.

Perustason sosiaali- ja terveydenhuoltoa on vahvistettava ja sen kehittäminen onkin nostettu soteuudistuksen keskiöön. Palvelujen kehittämisen keskiössä on oltava ihminen, jonka on saatava oikea-aikaisesti ja yksilöllisten tarpeiden mukaisesti. Palveluiden tulee vastata ihmisten tarpeisiin ja tukea sekä vahvistaa hänen hyvinvointiaan. Hoidon on oltava vaikuttavaa ja hoitoketjujen tulee toimia saumattomasti. Hyvin toimivilla peruspalveluilla voidaan ennaltaehkäistä kalliiden erityispalveluiden tarvetta ja vähentää inhimillistä kärsimystä.

Pajunen Tarja
SOSTE Suomen sosiaali ja terveys ry